

روش شناسی مطالعات درجه دو فقهی (با رویکرد مطالعات اجتماعی)

نگارش:

محمد یزدانی

رتبه یک کارشناسی روش فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه تهران

درس خارج فقه و اصول حوزه علمیه اصفهان

محمد اسحاقی

دکتری فقه و حقوق جزا

استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

انتشارات امتداد حکمت

سرشناسه : یزدانی، محمد، ۱۳۶۲-
 عنوان و نام پدیدآور : روش‌شناسی مطالعات درجه دو فقهی (با رویکرد مطالعات اجتماعی) / نگارش محمد یزدانی، محمد اسحاقی
 مشخصات نشر : قم: امتداد حکمت، ۱۴۰۱.
 مشخصات ظاهری : ۲۵۶ ص.: جدول، نمودار (بخش رنگی).
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۵۸۸۳-۰۱-۷ : ۷۵۰۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : کتابنامه: ص. [۲۴۶] - ۲۵۶.
 موضوع : تحقیق -- روش‌شناسی
 Research - Methodology
 فقه -- تحقیق -- روش‌شناسی
 Islamic law -- Research - Methodology
 شناسه افزوده : اسحاقی، محمد، ۱۳۴۴-
 رده بندی کنگره : Q ۱۸۰ / ۵۵ :
 رده بندی دیویی : ۰۰۱ / ۴۲ :
 شماره کتابشناسی ملی : ۸۸۱۵۷۵۴ :
 اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

انتشارات امتداد حکمت

روش‌شناسی مطالعات درجه دو فقهی (با رویکرد مطالعات اجتماعی)
 نویسندگان:
 محمد یزدانی (رتبه یک کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق دانشگاه تهران)
 محمد اسحاقی (عضو هیأت علمی دانشگاه تهران)
 ناشر: امتداد حکمت
 نوبت چاپ: اول
 سال چاپ: بهار ۱۴۰۱
 شمارگان: ۵۰۰ نسخه
 قطع: وزیری
 قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۸۸۳-۰۱-۷
 کلیه حقوق این اثر برای مؤلف محفوظ است.

تماس با ناشر:
 ۰۹۳۶۴۹۵۶۴۷۳
 ۰۹۹۲۸۲۷۱۱۰۵

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۱۳

فصل ۱. مفاهیم و کلیات / ۱۹

۱-۱. مفاهیم..... ۱۹

۱-۱-۱. فقه النکاح..... ۱۹

۱-۱-۲. روش تحقیق..... ۲۰

۱-۱-۳. مطالعات اجتماعی..... ۲۱

۱-۱-۴. مطالعه درجه دوم..... ۲۳

۱-۲. نگاه درجه دو در آینه ی تاریخ..... ۲۵

فصل ۲. مطالعات درجه دوم / ۳۳

۱-۲. اصول کلی در مطالعات درجه دو..... ۳۸

۱-۲-۱. اصل عدم جریان صدق و کذب به معنای اولی..... ۳۹

۱-۲-۲. اصل لزوم صدق ثانوی..... ۳۹

۱-۲-۳. اصل پژوهش پذیری..... ۴۰

۱-۲-۴. اصل تاریخی بودن بستر..... ۴۰

۱-۲-۵. اصل عقلانیت منطقی..... ۴۰

۱-۲-۶. اصل برون نگری..... ۴۱

۱-۲-۷. اصل خطا پذیری..... ۴۱

۸-۱-۲. گذار از مطالعات درجه دو به نتایج درجه یک ۴۲

۲-۲. مطالعات درجه دوم در فقه ۴۲

فصل ۳. آمار استنباطی / ۵۳

۱-۳. تحقیقات همبستگی در مطالعات درجه دوم فقهی ۵۵

۱-۱-۳. متغیر ۵۸

A. متغیرهای مستقل و وابسته ۵۸

۱-۲-۳. مقیاس های اندازه گیری ۶۰

A. مقیاس اسمی ۶۲

B. مقیاس ترتیبی ۶۴

C. مقیاس فاصله ای ۶۷

D. مقیاس نسبتی ۶۸

۳-۱-۳. آزمون های آماری برای محاسبه ضریب همبستگی ۷۱

A. آزمونهای پارامتریک ۷۴

I-A. ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون (r) ۷۶

II-A. ضریب همبستگی اسپیرمن (r_s) ۷۷

B. آزمونهای ناپارامتری ۷۸

I-B. آزمون مجذور خی (کای ۲) استقلال ۸۱

۸۲ LLB. آزمون خی دو استقلال

۸۴ i. کای اسکوتر پیرسون

۸۴ ii. کای اسکوتر تصحیح یس

۸۵ iii. کای اسکوتر نسبت درست‌نمایی

۸۶ iv. آزمون دقیق فیشر

۸۶ v. آزمون پیوند خطی - خطی

۸۶ vi. کای اسکوتر مانتل - هانزل

۸۷ vii. پیش‌فرضهای آزمون خی دو

۹۰ LB-II آزمون خی دو یک‌بعدی، یک متغیره/نکویی برازش

۹۰ B-II آزمون میانه

۹۰ B-III آزمون U مان - وایتی

۹۳ LB-IIIL پیش‌فرضهای آزمون U مان - وایتی

۹۴ B-IV آزمون علامت/نشانه

۹۶ B-V آزمون ویل کاکسون

۹۷ B-VI آزمون کروسکال - والیس (H)

۹۹ B-VII آزمون دو جمله‌ای/نسبت

۹۹ B-VIII آزمون کولموگروف - اسمیرنوف (K-S)

- LVIII.B. آزمون کولموگروف - اسمیرنوف تک نمونه‌ای ۱۰۰
- ILVIII.B. آزمون کولموگروف - اسمیرنوف دو نمونه‌ای ۱۰۱
- C. شاخصهایی برای سنجش جهت و شدت رابطه بین متغیرها ۱۰۲
- I.C. شاخصهای پیوند اسمی ۱۰۲
- LLC. ضریب توافق ۱۰۳
- ILLC. ضریب فی ۱۰۳
- IIILC. ضریب کیو یول ۱۰۴
- IV.LC. ضریب وی کرامر ۱۰۴
- V.LC. ضریب لاندل ۱۰۴
- VLLC. ضریب تاوی گودمن و کریگال ۱۰۵
- VILLC. ضریب نایقینی ۱۰۶
- II.C. شاخصهای پیوند ترتیبی ۱۰۶
- LILC. ضریب گاما ۱۰۷
- IIILC. ضریب دی سامرز ۱۰۸
- IIILC. ضریب تاوی - بی کندال ۱۰۹
- IV.LC. ضریب تاوی - می کندال ۱۰۹

فصل ۴. سه گام پژوهشی در مطالعات درجه دوم فقهی / ۱۱۳

- ۱-۴. گام اول: پژوهش های تاریخی و خطی ۱۱۳
- ۱-۱-۴. متغیر مستقل: دیدگاه فقها نسبت به معاوضی بودن عقد نکاح دائم و موقت ۱۱۴
- A. معاوضی بودن نکاح ۱۱۶
- B. غیر محضه بودن معاوضه ۱۲۰
- C. غیر حقیقی بودن معاوضه ۱۲۷
- D. شبه معاوضی بودن نکاح ۱۳۳
- E. غیر معاوضی بودن نکاح دائم و موقت ۱۳۹
- F. معاوضی غیر محضه بودن نکاح دائم و شبه اجاره بودن نکاح منقطع ۱۴۴
- G. غیر حقیقی بودن معاوضه در نکاح دائم و معاوضی بودن منقطع ۱۴۶
- H. غیر معاوضی بودن دائم و معاوضی بودن منقطع ۱۴۷
- ۲-۱-۴. متغیرهای وابسته ۱۴۸
- I. تفاوت ماهوی بین عقد نکاح دائم و منقطع ۱۵۰
- II. عدم تفاوت ماهوی بین نکاح دائم و منقطع ۱۵۰
- III. تفاوت ماهوی بین نکاح دائم و منقطع ۱۵۶
- J. سبب مالکیت زن نسبت به مهر ۱۵۷

- ۱۵۸.....**LI**. سیبیت تسلیم برای مالکیت مهر
- ۱۵۸.....**LIJ**. سیبیت عقد برای مالکیت نصف مهر
- ۱۵۸.....**LIJL**. سیبیت عقد برای مالکیت مهر
- ۱۶۵.....**K**. بطلان متعه در صورت عدم ذکر مهر
- ۱۶۵.....**L**. بطلان نکاح دائم در صورت عدم ذکر مهر
- ۱۶۸.....**M**. حق حبس برای زوجه قبل از دخول
- ۱۶۹.....**LM**. وجود حق حبس
- ۱۷۱.....**ILM**. عدم حق حبس
- ۱۷۲.....**N**. حق حبس برای زوجه بعد از دخول
- ۱۷۲.....**LN**. جواز امتناع بعد از دخول
- ۱۷۳.....**ILN**. عدم جواز امتناع بعد از دخول
- ۱۷۴.....۲-۴. گام دوم: تبدیل اطلاعات به داده های عددی
- ۱۷۶.....۱-۲-۴. تبدیل داده های متغیر مستقل به داده های کمی و توصیف آماری آن ها
-۲-۲-۴. تبدیل داده های متغیرهای وابسته به داده های کمی و توصیف آماری آن ها
- ۱۸۰.....
- ۱۸۱.....۳-۴. گام سوم: تحلیل آماری
- ۱۸۱.....۱-۳-۴. آمار توصیفی

پیشگفتار

آرای فقها در طول تاریخ تطورات زیادی داشته است و همین امر، سبب می شود چرایی این تغییرات مهم جلوه کند. پژوهش در این مسیر بیشتر از طریق گمانه زنی بوده و روش تحقیق خاصی برای آن پیشنهاد نشده است. برخی در تحلیل این گوناگونی ها به «قبض و بسط تئوریک شریعت» روی آوردند^۱ و برخی قبض و بسط را منتهی به شکاکیتی تمام عیار می دانند.^۲

در دوره های اخیر، نگاه معرفت شناسانه و تاریخی به دین، جای خود را در کنار نگاه های دیگر به خوبی گشوده است و دین شناسی درجه دوم اندک اندک هم نشین و حلیف دین شناسی درجه ی اول گشته است.^۳ تحول معرفت دینی، خصوصا در قرن اخیر و در جغرافیای جدید بشری چنان شتاب گرفته است که نفی و انکار آن نفی و انکار بینایی خویشتن است.^۴ روش و استوایی خاص در تحقیقاتی این چنینی، می تواند کمک شایانی به اختلافات در این زمینه نماید. سؤال اصلی در این پژوهش، این است که چگونه می توان با استفاده از روش تحقیق علوم اجتماعی و با استعانت از تحلیل های آماری، در حل مسائل درجه دو در علم فقه کوشید. در این پژوهش به افتاء درباره ی مسائل فقهی نخواهیم پرداخت بلکه به دنبال روشی خواهیم بود که از طریق آن بتوانیم به چنین سوال هایی پاسخ دهیم: آیا رأی فقها در مسأله ی الف با رأی ایشان در مسأله ی ب همبستگی دارد؟ آیا نظر ایشان در مسئله ج تحت تأثیر مبنای ایشان در مسئله د است؟

۱- ر. عبدالکریم سروش، قبض و بسط تئوریک شریعت.

۲- صادق لاریجانی، قبض و بسط در قبض و بسطی دیگر، ص ۲۹.

۳- عبد الکریم سروش، قبض و بسط تئوریک شریعت؛ نظریه ی تکامل معرفت دینی، ص ۳۱.

۴- همان، ۳۲.